

Круглова О.О.

т.в.о. завідувача кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Захист прав інтелектуальної власності в Україні останніми роками набуває все більшої актуальності, так як масштаби порушень цих прав дедалі збільшуються. Інтелектуальна діяльність людини – є творчою, тобто цілеспрямованою інтелектуальною діяльністю, результатом якої є створення чогось нового, виключного, що вирізняється неповторністю, оригінальністю і суспільною унікальністю.

Згідно ст. 418 ЦК України, право інтелектуальної власності - це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений ЦК України та іншим законом [1]. Таким чином, об'єктом інтелектуальної власності може визнаватися не кожен об'єкт інтелектуальної власності, а лише такий результат творчої діяльності, який відповідає вимогам закону, відповідно до якого надається правова охорона. Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом. Відповідно до цих засад, захист права інтелектуальної власності здійснюється судом.

Згідно ст. 432 ЦК України, суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про:

1) застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;

2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;

3) вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності та знищення таких товарів;

4) вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь;

5) застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення;

б) опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення [1].

Юридична відповідальність за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності або інше умисне порушення у сфері інтелектуальної власності являє собою комплексний правовий інститут, який охоплює сукупність правових норм, що закріплюють види, засоби й порядок застосування заходів юридичної відповідальності до порушників за порушення суб'єктивних прав суб'єктів права інтелектуальної власності на належні їм об'єкти інтелектуальної власності. Підставою юридичної відповідальності є сам факт правопорушення [2, с. 96]. Незважаючи на існування даного інституту протягом вже тривалого часу, він не здійснює ефективного впливу на кількість правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Активізація захисту даних прав, яка неможлива без законодавчого вдосконалення, дослідження шляхів ефективного розвитку цієї сфери та запозичення досвіду більш розвинутих у цьому напрямку європейських країн дозволить зробити інститут правового захисту права інтелектуальної власності дієвим та гарантуючим стабільність правовідносин даної сфери.

Зростання кількості порушень у сфері права інтелектуальної власності стало причиною зіткнень з володільцями інтелектуальних прав, творчими організаціями, осіб шоу-бізнесу тощо. Це має свій вияв у порушенні законних прав та інтересів володільців, перешкодах розвитку інтелектуального потенціалу. Існує значна кількість наукових публікацій щодо розробки проблеми охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності. Здебільшого вони присвячені виявленню особливостей правового аспекту об'єктів права інтелектуальної власності.

Об'єктом авторсько-правових відносин є нематеріальне благо у вигляді продукту духовної творчості, а саме твори науки, літератури, мистецтва. До об'єктів авторського права ст. 433 ЦК України та ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» відносять твори у галузі науки, літератури і мистецтва [3].

Забезпечуючи захист авторських та суміжних прав, суд, зокрема, має право постановити рішення чи ухвалу про: 1) відшкодування моральної шкоди, завданої порушенням авторського або суміжного права; 2) відшкодування матеріальної шкоди, завданої порушенням авторського або суміжного права; 3) стягнення з порушника доходу, отриманого внаслідок порушення; 4) заборона опублікування творів, їх виконань чи постановок, випуску примірників фонограм, відеограм, припинення їх розповсюдження тощо; 5) виплату компенсації, що визначається судом, у розмірі від 10 до 50000 мінімальних заробітних плат, замість відшкодування збитків або стягнення доходу; 6) вимагати від осіб, які порушують авторське та (або) суміжні права, інформацію про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні контрафактних примірників творів та об'єктів суміжних прав, заходів обходу технічних засобів та про канали розповсюдження [4, с.310].

Виділяють, зокрема, наступні шляхи захисту прав і законних інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності: 1) визнання наявності або відсутності прав; 2) визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству тощо; 3) відновлення становища, яке існувало до порушення прав; 4) припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення; 5) присудження до виконання обов'язку в натурі; 6) відшкодування збитків; 7) застосування штрафних санкцій; 8) застосування оперативно-господарських санкцій; 9) застосування адміністративно-господарських санкцій; 10) установлення, зміни і припинення правовідносин тощо [5, с.157-158].

Таким чином, існує дві форми захисту інтелектуальною права:

- 1) юрисдикційна;
- 2) неюрисдикційна.

У разі неюрисдикційної форми захисту особа, права якої порушено, самостійно захищає свої права без залучення органів держави. Для захисту прав інтелектуальної власності необхідно цими правами володіти, та мати документальне посвідчення своїх прав, наприклад, свідоцтво чи патент тощо.

Отже, система набуття прав інтелектуальної власності буде неефективною, якщо власники цих прав не матимуть можливості забезпечити їх захист на належному рівні. Право інтелектуальної власності є непорушним і належить його володільцю, а тому ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом. Захист прав інтелектуальної власності - це правове забезпечення недоторканності цих прав, їх непорушності, а в разі порушення - застосування заходів примусового характеру, направлених на відновлення цих прав.

Бібліографічні посилання:

1. Цивільний Кодекс України - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page> (дата звернення: 02.04.2018).
2. Право інтелектуальної власності. Підручник / О.П. Світличний. К.: НУБіП України, 2016. 355 с.
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права» - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994 №13. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>] (дата звернення: 10.03.2018).
4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. [текст] За заг. ред. В.І. Бобрика К.: «Центр учбової літератури», 2016. 784 с.
5. Інтелектуальна власність: зб. наук. праць / за ред. Р.С. Кіріна, В.Л. Хоменка. Дніпро, 2017. 292 с.